

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Gyula Moravcsik: *Η Χετογραφος Παραδοσις του De administrando imperio*. Athén, 1930. 8° 152. l.

Wesely Ödön: *Középiskolai tanárjelöltek pedagógiai kiképzése*. Az egyetemi tanárok pécsi összejövetelén 1929-ben előterjesztett és egyhangúlag elfogadott indítvány. Bpest, 1930. 8° 7 l.

Zolnai Gyula: *Biccse*. Bpest, 1929. 8° 8 l.

Barna János: *A makói Hollósy Kornéla-színház története*. Makó, 1929. 8° 136 l. — A 121. lapon megtaláljuk a makói színház 1902. évi páholybérloinek névsorát.

Nárai Szabó Gyula: *Nyílt levél Orosz Ivánhoz az „elveszett lira” ügyében*. Szarvas, 1930. 12° 11 l. — „A nagy tömeg nem szereti a betűt. Az úgynevezett művelt osztály sem. A művelt osztálynak is csak csekély százaléka műveli magát . . . Egyébként ismerek országos nevű bankvezéreket, katonákat, tőzsdéseket, akik szeretik a verseket . . .”

Szánt-Iványi Béla: *Szilágyi Sándor szerepe az irodalmi életben*. Hatvan, 1930. 8° 74 l.

Kujáni János: *Adalékok a magyar színjátszás és színpadi szavalat történetéhez*. A Nemzeti Színház első évtizede. Pécs, 1928. 8° 44 l.

Beszámoló a szegedi m. kir. Ferenc József-Tudományegyetem 1927—28. — 1928—29. évi működéséről. Kiadja az egyetem rectori hivatala. Szeged, 1930. 8° 280 l.

Városi Szemle, szerk. Lamotte Károly, Illyefalvi I. Lajos. 1930. jul.—aug.

Statistikai Közlemények, szerk. Illyefalvi I. Lajos. Bpest. 1929. 3. sz. — A kötet Széll Tivadar munkáját tartalmazza: A születések alakulása Budapesten és az európai nagyvárosokban címmel.

Magyar Psychologiai Szemle, 1930. jún. — A 40—58. lapokon Várkonyi Hildebrand: Szempontok az alaklélektan bírálatához.

Károlyi Árpád: *Néhány történelmi tanulmány*. Bpest, Akadémia, 1930. 8° 518 l. — Nagyon helyesnek tartjuk, hogy az Akadémia — az eddigi szokástól eltérőleg — összegyűjtött tanulmányokat is kiad. A tudományt leginkább a tanulmányok viszik előbbre és egy összegyűjtött tanulmány-kötet sokszor többet ér, mint egy könyvnek készült, sok fölöslegest tartalmazó összefoglaló munka.

Tukats Mária Annuciáta: *A nőnevelés Eötvös gondolatvilágában*. Bpest, 1930. 8° 112 l.

Kosztolányi: *Zsivajgó természet*. Genius-kiadás, h. n., é. n., 16° 101 l. — A szatirikus könyv virágok beszédeit közli. Egy példa: „Gyargyalag. Roppant muris a nevem. Magyarosították. — Azelőtt — neked elárulom. — meropsapiaster-nek hívtak.

Knud Hjortö: *Délibáb*. Gyoma, 1930. 12° 150 l.

Johannes V. Jensen: *Jörgine*. Elbeszélések. Gyoma, 1930. 12° 155 l.

Steen Stensen Blicher: *A vejlbji pap*. Elbeszélések. Gyoma, 1930. 12° 137 l. — Az Élet (febr. 1.) kritikusanak igaza van a gyomai dán regényekre vonatkozólag: „nem sajnáljuk az időt, amit a termékek elolvasására szántunk, de műveltségi és lelki gazdagodást nem könyvelhetünk el.”

Bessenyei György: *A törvények útja. Tudós társaság*. Bpest, é. n., 16° 84 l. — A K. M. Egyetemi Nyomda kiadása.

Die literarische Welt, Berlin 1931. jan. 23. — Molnár Ferenc „Liliom”-áról — berlini előadása alkalmából: „... eine ganz merkwürdige Mischung aus Kitsch und geradezu dichterischen Momenten und Fragmenten.” A folyóirat közli Alfred Kerr-nek a „Liliom” 1906-i berlini előadásáról írt kritikáját is, amelyből idézetre méltó a következő mondat: „Ein schlechtes Stück: doch in der ganzen Geschichte des Theaters, inklusive Hebbel, Shakespeare . . . etwas nie, nie, nie zu Übersehendes.”

Ottlik László: *Nemzet és nemzetiség*. Lugoi, 1930. 8° 30 l.

Archivum Franciscanum Historicum, Florentiae, oct. 1930. — Az 551—560. lapokon: Litteratura hungarica occasione VII Centenarii a transitu S. Francisci (1226—1926) publicata, Takács Innocentius O. F. M. bibliografiai összeállítása és az imponáló magyar Szent Ferenc-irodalom kivonatos ismertetése.

Prager Presse, 1931. jan. 15. — A lap „minden kommentár nélkül” közli (tudjuk, hogy ebben az esetben ez a rezerváltság helyeslést jelent) a *Der Auslands-deutsche* c. stuttgarti folyóirat egyik tanulmányának azt a részletét, amely ujjong afölött, hogy a felvidéki „elmagyarosodott” németiség most szabadon visszatér ősi nemzetiségéhez. Hans Kaser-Breslau és a *Prager Presse* azonban nem veszik észre pángermán euphóriájukban, hogy itt a cseh politika részéről csupán a magyarság gyöngítéséről és megfojtásáról van szó. Elnyomni a nagy tömegekben élő északbohémiai németiséget és szabadkezett engedni a felvidéki pángermán ügynököknek és cionistáknak; ugyanaz a politika, amit az oláhok is követnek Temesvár és Szatmárvidék németesítésével. A nagy-németek egyelőre tapsolnak hozzá, pedig — *divide et impera* — csak idő kérdése, hogy a magyarság ellenében kitenyészített német és cionista diaspora-szitegek mikor merülnek el a cseh és oláh tengerben.

(Prága.)

é. g.

Le Monde Slave, Paris, 1930. oct. — A 7. lapon, Szent Vencel ezeréves jubileuma alkalmából: A magyarok betörése és uralma a Duna-Tisza síkságain lehetetlenné tette egy északról délre húzódó nagy szláv birodalom megalkotását. Ha ez sikerül, Európában kevesebb vér folyt volna és több lenne a civilizáció... Az elmélkedés célja: „montrer quelles conséquences fatales eut pour l'Europe la dissociation de l'Europe centrale par l'invasion magyare. (Ki fog erre felelni?)

Die Literatur, szerk. Ernst Heilborn. 1931. jan. — A 210. lapon kritika Wilhelm von Scholz regényéről, — *Der Weg nach Illok* — amelynek témája: Kapisztrán János. — A 217—219. lapon: Ungarischer Brief. (Végre!) Szerzője Erényi Gusztáv. Molnár Ferenc új darabjáról: „Theatralische Leichtkost”. A konzervatív irodalomban ápolt „nemes magyar paraszt” idealizált képe groteszk ellentétben van a földi céloktól hajtott mai parasztsággal... Móricz Zsigmond parasztjai inkább az irodalmi jobboldal vizenyőssége, mint a tényleges elnyomók ellen lázadoznak... Babitsnak sikerült a „harmincéves háború” után a békekötés... Ignótus úgy viszonylik a modern magyar írókhoz, mint zsurnaliszta a művészekhez... „Überdies ist Ignótus der typische Aufklärungsliterat.” (Kétértelmű dicséret.) A Nyugat „egészséges középutra” jutott... (Ez se valami hízelgő kijelentés Erényi Gusztáv részéről.) Babits már régen megérett az akadémikus tisztségre... Herczeg... Surányi... (Minél több ilyen levelet kellene írni a külföldi folyóiratokba.)

Revue de Genève, 1930. dec. — A folyóirat szerkesztősege a lap élén kijelenti, hogy megjelenését beszünteti: „... Nous aurions eu besoin, pendant quelque temps encore, d'appuis financiers — ce qui est le sort de la presque totalité des revues contemporaines. Or ces concours nous font défaut. La crise économique n'est pas favorable aux oeuvres intellectuelles...” A világ gazdasági válsága nem kedvez a szellemi vállalkozásoknak. A magyar közvélemény kétszeresen sajnálhatja a Robert de Traz szerkesztésében megjelenő kitűnő folyóirat megszűnését. Először, mert a *Revue de Genève* igyekezett nemzetekfölötti kulturális szellemet propagálni; másodszer pedig azért, mert a pártatlan folyóirat sokszor adott helyet magyarországi megnyilatkozásoknak (A p p o n y i, K o s z t o l á n y i, E c k h a r d t S. stb.). A R. de G. volt az első francia folyóirat, amely A d y Endré bevezette a világirodalomba.

L'Europe Centrale, Prague, 20. déc. 1930. — A 198—199. lapokon T e r s á n s z k y Józsi-Jenő új regényének meglehangú ismertetése. Örülhetünk neki, de — ismelve a cseh folyóirat szellemét (V. ö. Széphalom 1930:308) — honnan van Józsi-Jenőnek ekkora protekciója?

Gringoire, Paris, 1930. dec. 26. — A kitűnő irodalmi hetilap hirdetési részében külön rovatot foglalnak el az úgynevezett titkos tudományok (sciences occultes). Korunk antimaterialista irányzatának egyik paródikus bizonyítéka, hogy a jövőbe-látók és szellemekkel-társalkodók olyan büszkén hirdetik magukat,

mintha valóban birtokában volnának a bölcsek kövének. Horoszkópok fölállítása, jóslás tenyérből, astrologia (seule science exacte!), graphologia, cartomantia, chiromantia, manologia, numérológia és egyptosophia — valamennyi exakt tudomány segítségére siet a szalmaszálakba kapaszkodó emberiségnek . . .

Századok, szerk. Domanovszky Sándor, Bpest, 1930. évf. — A 668—671. lapokon Tóth László írja Pethő Sándor Görgey-életrajzáról: „... nem tud szabadulni a szabadságharcnak még mindig kísértő liberális történet szemléletétől. Bár maga is említi a nagy tömegek várakozó állásfoglalását a szabadságharc esélyeivel szemben, mégis egész beállításában követi azt a felfogást, amely 48/49-et mint az egész nemzet elhatározásának tényét és következményét tekinti. Nem tud szabadulni attól a felfogástól, amely 48/49 történetét nem genezisében, hanem 67-en át értékeli. Ezen a prizmán nézve, 48/49 az egész politikai magyar nemzet egységes megmozdulása a magyar alkotmány és annak demokratikusan kiterjesztett bástyái közé felvett tömegek érdekében. Ezt így látták 67 után. De hogy nem így látták a szabadságharc különböző fázisaiban, hogy sokan a békés megegyezés érdekében szívesen visszatértek volna 48-ról a 47-es alapra is, ez előtt évtizedeken át szemet hunyt a történetírás, amelynek történet szemléletébe — a liberális kor dualisztikus politikájának alátámasztásába — a magyar nemzetnek romantikus, hősi fellángolása illet bele csupán. Ez a történeti felfogás, amelytől Pethő sem tudott teljesen szabadulni, megszokta hőseit, nemzetének egész történetét pusztán a magyar glóbus szemhatárain belül látni. Minthacsak a magyar nemzet története pusztán a geográfiai határok közé volna szorítandó, s Magyarország a történelem folyamán valami mindenkitől elzárt enclave lett volna. A történetíró sohasem helyezkedhet arra az álláspontra, mint a politikus, aki a nemzeti öncélúság gondolatában élve, anathémával sújthat minden ellentétes áramlatot és minden azzal ellenkezőt, hanem faji, vallási, vagy pártpolitikai elfogultságtól menten, a kritika szemüvegén kell, hogy átsugározza mindazokat a tényezőket, amelyek az értékelés szempontjából nélkülözhetetlenek. Történetíróink éppen a szabadságharcról szólva, gyakran megieledkeznek arról, hogy annak története csakis az európai eseményekkel együtt értékelhető, mint annak egy integráns fejezete.“

Gergely Sándor: *Embervásár*. Budapest, 1930. A szerző kiadása. 8° 206 l. — Gergely Sándor bizonyára tett-nek szánta e regényt, amelyben úgy tünteti fel a világot, hogy a kommunisták erősebbek a szociáldemokratáknál s ezt az állásfoglalását természetesnek, biztosnak akarja éreztetni . . . A szociáldemokraták mind szellemileg a regényben. Pamuk János, a párttitkár bizalmasa, csendőrről-rendőrrel szövöttezik a kommunisták ellen, de mindig rajtaveszt a nagy buzgóságon. Rajtavesztett, mikor az embervásárra gyűlt munkanélkülieket a városháza elé vezette s végzeté lett a csendőrbártság azon az áprilisi éjszakán, amikor csendőr kardja ütötte le, lovascsendőrök gázolták el őt, a nyomra-vezetőjüket . . . Gergely Sándor e regényében nem győz meg arról, hogy állásfoglalása az étellel szemben is természetes, tudatos. Kommunistáit mellékalakoknak hagyja, Pamuk sorsának egy-egy fordulatát pedig anélkül adja, hogy bármi igazat érzett, vagy teremtet volna. Amikor Pamuk fogházban volt, meghalt a kisfia. Éhenhalt, nem törődött vele senki, — a rossz, elzúllott asszony nem gondolt rá soha. Pamuk vergődik és átkozódik. Talán alakoskodik? Bizonyos, hogy itt a szerző fantáziátlan s az átlagírók módján erőlteti regényében a kialakulást, a színt. Ám a regényben egybeült sem tud erejére találni az új realizmus, mely az írónak emberi szándékaiból és alkotó szándékából kivet mindenfajta romantikát, — mindent, ami azt jelentené, éreztetné, hogy a tisztánlátás útjain mélységek fölött haladunk. A regény alig felismerhető kísérlet, egészet vagy sablonnál többet nem ígér . . . Ugy tetszik: nemcsak az expresszionizmus ereje és korszerűsége nem tudott kétségtelenné válni abban az időben, amikor a világ forradalmárainak hivatalos művészete volt, de a mostanában emlegetett új realizmust sem fogják megteremteni Gergely Sándorék. Az „Embervásár“ nem egyetlen bizonyítéka ennek. (Rákosszentmihály.)

László István.

Tóth László: *Magyar volt-e III. Calixtus ellenpápa?* Bpest, 1931, 8° 18 l.